

Hírfutár

6. évfolyam, 18. szám MTA VILÁGGAZDASÁGI KUTATÓINTÉZET

2004. december

A TARTALOMBÓL

- 1 Artner Annamária: APEC-csúcs: optimizmus bent, pesszimizmus kint
2 Események
4 Újdonságaink

Artner Annamária

APEC-csúcs: optimizmus bent, pesszimizmus kint

Az egymáshoz közeli országok gazdaságát több földrészen formális regionális együttműködési egyezmény (különböző fejlettségű integráció) fogja keretbe. Ilyen például Európában az EU, Ázsiában az ASEAN, Amerikában a NAFTA, CAFTA és Mercosur, Ausztráliában a CER stb. Ugyanakkor fejlődnek a régióközi együttműködési megállapodások is. Ilyen például az EU 25 tagállamát Ázsia 13 országával összekötő ASEM. Ám földrajzi spektrumában egyedülálló a négy földrészt (Amerika, Ázsia, Európa, Ausztrália) képviselő országokat felölelő Ázsiai–Csendes Óceáni Gazdasági Kooperáció (APEC).

Az APEC kormányközi szervezet. 1989-ben alakult 12 ország részvételével és azzal a céllal, hogy kizárólag nem kötelező egyezmények, dialógus és tapasztalatcsere alapján segítse elő az ázsai–csendes-óceáni térség áru- és tőkeáramlását. A döntéseket konszenzussal hozzák, és végrehajtásuk önkéntes. Az APEC mára 21 tagú. Az alapítók (Ausztrália, Brunei, Kanada, Thaiföld, USA, Szingapúr, Indonézia, Japán, Korea, Malaysia, Új-Zéland, Fülöp-szigetek) mellett 1991 óta tagja Kína, Hongkong és Tajvan, 1993-ban csatlakozott Mexikó és Pápua-Új Guinea, 1994-ben Chile, 1998-ban pedig Vietnám, Oroszország és Peru. A szervezet 2004. november 20–21-én tartotta 16. csúcstalálkozóját a chilei fővárosban. „A mi jövőnk az egység” (*One Community, Our Future*) szlogennel fémjelzett esemény megmutatta, hogy a 21 ország nagyobb világgazdasági és világpolitikai szerepre törekszik a jövőben.

A kooperáció első tíz évében a tagok összesített exportja 113 százalékkal, működőtőke-exportja 210 százalékkal, GDP-je egyharmaddal nőtt – az ázsiai krízis ellenére. A 21 tagország egyesített lakossága 2,6 milliárd fő, GDP-je 19.000 milliárd dollár (a világ bruttó társadalmi

termékének mintegy 60 százaléka), kereskedelme a világkereskedelem közel felével ér fel. A világ legnagyobb és legdinamikusabb gazdasági növekedést mutató kooperációja folyamatosan halad előre a tagjai közötti áru- és tőkepiaci liberalizáció útján.

Az APEC-fórum az elmúlt években több kereskedelemliberalizációs egyezmény (FTA) katalizátoraként működött közre. Így például a Chile, Új-Zéland és Szingapúr közti (2002), majd a Chile és az USA közötti (2003) FTA első lépéseire is APEC-csúcsokon került sor. Mintegy negyven FTA kötődik a tagországokhoz. Mint a tagállamok 1994-ben, bogori értekezletükön elhatározták, 2010-ig a fejlettek, 2020-ig pedig az összes tagország teljes mértékben megnyitja piacát a többiek számára.

Némi kérdőjelet állít azonban az APEC-liberalizáció elé a tagországok különböző fejlettsége, ami az ausztrál kereskedelmi miniszter szerint azzal fenyeget, hogy az APEC – a kudarcáról elhíresült WTO-fordulóra utaló kifejezéssel – „mini Dohává” válik. Az APEC-et ugyanis a látszólagos egység ellenére számtalan ellentét szabdalja keresztül-kasul. Itt van mindjárt az USA, amely legszívesebben formális szabadkereskedelmi egységgé fejlesztené a fórumot, s ehhez támogatókra talál egyes fejlettebb országok (pl. Szingapúr, Kanada) részéről, miközben szembekerül Japánnal vagy a kevésbé fejlett országok csoportjával. Ugyanakkor hagyományos ellentét feszül a délkelet-ázsiai országok és egykori gyarmatosítójuk, Japán között, míg általában különböznek a liberalizáció sebességére vonatkozó érdekeik a fejlett és fejletlen országoknak, amelyek között ott van a különösen szegény Pápua-Új Guinea is.

De az USA újabban nemcsak liberalizálni, hanem saját érdekei szerint fokozottan ellenőrizni, a terrorizmus

elleni harc szolgálatában állítani is szeretné a régiót. Ennek jele, hogy a 2002-es terrortámadás óta az APEC-ben előtérbe került a biztonságpolitika. Az USA javaslatára a Fülöp-szigetek kapta meg az APEC antiterrorista munkacsoportjának elnöki tisztét, és a két ország elnökének megbeszélését követően Bush bejelentette, hogy a Fülöp-szigeteknek ígért hús helikoptert jövő tavasszal szállítják. A chilei találkozón hosszadalmasan tárgyalták az észak-koreai atomprogramot. Emellett közös légiutas-nyilvántartó rendszer kiépítését határozták el. A fórumon való amerikai megnyilvánulásokról az is kiderült, hogy az USA különös figyelmet kíván szentelni Kínának a jövőben. Ez annál is érdekesebb, minthogy a kínai delegáció rosszallását fejezte ki a biztonságpolitikai dimenzió térnyerése miatt, már csak az ország Tajvannal való feszült viszonya okán is. Az USA világgazdasági szerepével kapcsolatos aggodalmat tükrözi, hogy a kínaiak szerint a szorosabb exportellenőrzést is a terrorizmus elleni harc részének lehet nyilvánítani.

Bár Santiagóban a kormányfők megvitatták a korrupció elleni harc, a strukturális reformok, valamint a magas olajárak kérdését is, és deklarációjukban kitértek az AIDS, a SARS, a madárinfluenza, a TBC elleni harcra is, a csúcson a biztonságpolitika mellett a liberalizáció játszotta a főszerepet.

Az APEC üzleti tanácsának (ABAC) tagjai szerint az APEC-en belüli liberalizáció csak előnyös lehet. Ráadásul nyomást gyakorolna a WTO többi tagjára a Dohában kitűzött célok megvalósítása érdekében. Különösen az USA üzleti körei részéről érezhető az Európai Unió és egyes nagy fejlődő országok (Brazília, India) piacának megnyitásban való érdeklőség. A WTO 2001-es Dohában megkezdett, 2003-ban kudarcba fulladt, majd 2004 nyarán ismét feltámasztott fordulójának sikerében való érdeklőségük hangsúlyozásával egyértelművé tették a globalizáció jelenlegi formája iránti elkötelezettségüket. A legutóbbi APEC-csúcs legfontosabb üzenete tehát az, hogy a 21 tagország gazdasági-politikai vezetői az APEC-en mesze túlmutató, az egész világgazdaságra kiterjedő liberalizációban érdekeltek. „A dohai fordulónak elsőbbséget kell élveznie, és mi nem akarjuk, hogy bármi elvonja ettől a figyelmet” – szögezte le Paul Martin, Kanada miniszterelnöke.

A pápa 1987-es chilei látogatása óta nem tapasztalt biztonsági intézkedések közepette ülésező vezetők szerint a lakosság is profitál az együttműködésből. Az országcsoportban egy évtized alatt 195 millió új munkahely jött létre, ebből 174 millió a szegényebb tagországokban. (Hogy hány munkahely szűnt meg arról nem esett szó.) A 21 ország üzleti és politikai vezetőinek liberalizációpárti elképzeléseit azonban sokan nem osztják. A találkozó kezdetétől több tízezren tüntettek Bush és a neoliberális globalizáció ellen Santiago utcáin. A résztvevők számára vonatkozó becslések 25 és 50 ezer között mozogtak.

Az APEC vezetői chilei deklarációjukban is megerősítették, hogy a kereskedelem és a beruházások liberalizációja által kívánják csökkenteni az országok közötti gazdasági különbségeket. A tüntetők szerint azonban a liberalizáció csak fokozza a különbségeket úgy az egyes országok között, mint azokon belül. Megosztott e vonatkozásban a közgazdasági elit is. Az APEC vezető politikusainak és az üzleti élet vezetőinek optimizmusára árnyékot vet, hogy – mint azt Hernando de Soto, perui fejlődéskutató az üzletemberek tanácskozásán tartott előadásában elmondta – az APEC lakosságának 65%-a (1,7 milliárd ember) nem részesül a globalizáció áldásából, legalábbis egyelőre. Ez a pesszimista álláspont azonban jobbra csak az utcákon nyert teret.

* * * * *

ESEMÉNYEK

Július 8-án Andrej I. Lobatsch fehérorosz vendégkutató, a minszki Belarusz Állami Közgazdaságtudományi Egyetem docense tartott előadást. Vendégünk a VKI ösztöndíjas programja révén jött Magyarországra. A referátum első része a fehérorosz gazdasági és politikai struktúra általános vonásait, a mérhető változások tényleges mikro- és makroszintű következményeit mutatta be. Az előadó ezt követően a Belarusz Köztársaság és az Oroszországi Föderáció között immár egy évtizede zajló integrációs procedúra politikai és gazdasági aspektusait elemezte. Végül ismertette az EU-bővítés hatásait Belarussziára, illetve az Európai Unió és Belarusszia közötti kapcsolatok formálódása mögött meghúzódó tényezőket. Ez utóbbi témakörben írt tanulmánya a közeljövőben jelenik meg a VKI *Working Papers* sorozatában.

Július 8-án Major István, a Külügyminisztérium Integrációs és Külgazdasági Államtitkárságának helyettes vezetője a csatlakozás utáni magyar kereskedelempolitikáról tartott előadást nagy számban megjelent kutatóinknak.

Július 16-án a VKI fogadta a Conférence Olivaint de Belgique húszfős delegációját. A belga szervezet célja, hogy diákjait felkészítse a politikai, gazdasági és kulturális közéletbeli szereplésre; eszköze, többek között, a politikai továbbképzés és külföldi tanulmányi utak szervezése. Idei útjuk Magyarországra vezetett. Intézetünk a belga követség kérésére fogadta őket egy előadás és informális eszmecsere erejéig. Munkatársunk, Bakács András adott elő Magyarország aktuális gazdasági helyzetéről, kilátásairól, majd válaszolt a diákok kérdéseire.

Szeptember 13-án mutattuk be a VKI-ban a sajtó és az érdeklődő szakma képviselőinek az *EU-költségvetés 2007–2013: érdekek és álláspontok* című tanulmánykötetet. A rendezvényen bevezetőt tartott Inotai András, intézetünk igazgatója, az Integrációs és Fejlesztéspolitikai

kai Munkacsoport vezetője. A kötetről szerkesztője, a kutatás irányítója, Szemlér Tamás tartott rövid előadást.

Szeptember 23-án ismét a VKI szervezésében mutattuk be a legújabb UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development)-jelentést a külföldi tőkebefektetésekről. Az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciája által kiadott kötet (*World Investment Report*) 2004-ben a *Shift to Services* alcímet viselte. A könyvbe-mutatót Simai Mihály akadémikus és az UNCTAD transznacionális részlegének tanácsadója vezette be, ismertette a 2004-es kiadvány legfontosabb megállapításait. A külföldi tőkebefektetések magyarországi helyzetéről Csáki György tartott előadást, majd az előadók válaszoltak a jelenlévők kérdéseire, kommentárjaira.

Október 4-én a VKI szakmai tájékoztatót tartott a média képviselőinek *Az Amerikai Egyesült Államok – választások, gazdaság, nemzetközi szerep* címmel. A rendezvényen három bevezető előadás hangzott el. Inotai András az amerikai adminisztrációt elemezte a transzatlanti kapcsolatok szemszögéből. Előadásában az elnökválasztási kampány során felmerült személyi latolgatások helyett a nem személyfüggő, de annál jelentősebb folyamatokra és jelenségekre helyezte a hangsúlyt. (Ilyen például, hogy unicentrizmus jött létre a világban: GDP-ben mérve az USA súlya háromszorosa Japánénak és ötszöröse a Németországnak.) Az EU-val folytatott kétoldalú kereskedelem sajátosságaira, az EU versenytársi pozíciójára is kitért. Véleménye szerint a transzatlanti kapcsolatok alakulása attól függ, hogy mennyire képes az unió jövőorientálttá válni. Simai Mihály akadémikus az amerikai választásról és a gazdaságról, valamint az Egyesült Államok nemzetközi szerepéről beszélt a hallgatóságnak. Röviden kitért az amerikai választói magatartásra, majd az Amerikai Egyesült Államok világban elfoglalt szerepéről, kereskedelmi kapcsolatairól nyújtott rövid elemzést. Hangsúlyozta, hogy az USA minden unilaterális ellenére sem képes figyelmen kívül hagyni olyan, a világban zajló folyamatokat, amelyekre nincs befolyása. Nőtt az ország világkereskedelmi függősége, a nagy európai társaságok óriási befektetéseket hajtottak végre az Egyesült Államokban. A transzatlanti üzleti dialógus a kormányokra is nyomást gyakorol. Az amerikai gazdaság növekedési kilátásairól úgy vélte, hogy lassulni fog, mivel a Bush-kormányban nincsenek tartalékaik ahhoz, hogy ösztönözze az amerikai gazdaságot. Az olajprobléma miatt viszont alapvető érdeke, hogy javítsa Oroszországhoz fűződő viszonyát. Székely-Doby András, a VKI kutatója az amerikai pénzügyek és a világgazdaság néhány összefüggésére hívta fel a figyelmet. Taglalta az USA pénzügyi helyzetét, a kialakult ikerdeficitet, a költségvetés kiadási és bevételi oldalán megjelenő legfontosabb tételeket. Röviden kitért az ország előtt álló legfontosabb költségvetési kihívásokra, illetve a növekedési esélyekre is.

Október 11-én a VKI és a brüsszeli székhelyű ELEC (European League for Economic Development, az Európai Parlamentnél bejegyzett lobbiszervezet) magyar tagozata szakmai fórumot szervezett az európai integráció

és a magyar csatlakozás aktuális kérdéseiről, a következő témakörökben: gazdaság, társadalom, infrastruktúra, bővítés, szomszédságpolitika, monetáris politika, illetve mezőgazdaság és vidékfejlesztés. A rendezvény célja többek között az volt, hogy bemutassa a magyar ELEC-tagozat tevékenységét, és megalapozza jövőbeni szakmai munkáját.

Október 12-én került sor intézetünkben külföldi ösztöndíjasunk Tóth Péter *Selective Foreign Ownership and Productivity in Hungarian Firms* (Szelektív külföldi tulajdon és termelékenység magyar vállalatokban) című tanulmányának műhelyvitájára. Ösztöndíjasunk a prágai CERGE (Center for Economic Research and Graduate Education of Charles University) Ph.D-programjának hallgatója. A tanulmány a magyar vállalatoknál, a külföldi tulajdonos termelékenységre tett hatásának újra-becslésére tesz kísérletet, és a munka során figyelembe veszi, illetve modellezi a stratégiai befektető nem véletlenszerű vállalatkiválasztását is. A tanulmány november-től az intézet honlapján is elérhető (www.vki.hu).

Október 21-én és 22-én a TEPSA (Trans European Policy Studies Association) tagintézményei, a belgiumi Study Group for European Policies (SEP) és a VKI közös szervezésében konferenciára került sor intézetünkben az EU-tagországok közszolgálati szektorának helyzetéről. A megvitatott kérdések a telekommunikáció, az energia és a szállítás területeit érintették. A fő kérdéskörök felölelték öt új EU-tagország (Csehország, Magyarország, Lengyelország, Szlovákia és Szlovénia) közszolgálati szektorai szabályozásának összehasonlító elemzését (S. Rodrigues, Université Paris I.), a közszolgálati szektor helyzetét a kibővült EU-ban (J. Steenbergen, Leuveni Egyetem), valamint a közszolgálati szektor és a területi és társadalmi kohézió összefüggéseit (I. Begg, London School of Economics). A kérdések elemzése során olyan problémaköröket vitattak meg, mint a jó minőségű közszolgálat elérhetősége, a szolgáltatók legitím érdekei és a nyílt verseny. A szubszidiaritás elvének megfelelően a közszolgálat keretei változhatnak a nemzeti, a regionális vagy akár a helyi feltételeknek megfelelően. Így a finanszírozási kérdések és szabályozások is jelentősen eltérőek lehetnek. A közszolgálati szektor fejlesztése és fejlődésének irányai sok tekintetben hozzájárulhatnak az EU-tagországokon belüli és a tagországok közötti területi és társadalmi kohézióhoz, ami az integráció egyik fő célkitűzése. Ezeknek a feladatoknak számos olyan aspektusuk van, amelyek különböző kérdéseket vetnek fel, s ezekre az integrálódó unióban a válaszokat már nem kizárólag a nemzeti keretek között kell megtalálni.

Október 25-én intézetünk régi partnerével, az osztrák IDM-mel (Institute für den Donauraum und Mitteleuropa) közösen szervezett konferenciát, *Tapasztalatok és várakozások – az Európai Unió és Magyarország a bővítés után* címmel. A konferencia négy témakörének előadói magyar és osztrák szempontból elemezték a bővítés, az EU-tagság tanulságait, hatásait, a tagsággal kapcsolatos társadalmi elvárásokat és az integrá-

ció jövőjét. Először rövid áttekintést adtak az általános helyzetről és a jellemző trendekről Magyarországon és Ausztriában, különös tekintettel Magyarország belépésére és a bővítésre. Kiemelt figyelmet szenteltek a „vesztéseknek”. Majd a gazdasági szereplők várakozásai és feladatai, illetve a regionális várakozások kerültek terítékre. Az utolsó témakör keretében az integráció jövőjét a pénzügyek, a szuverenitás és a közvélemény-formálás szerepén keresztül taglalták az osztrák és magyar szakértők.

2004. október 28-án igen izgalmas és aktuális témájú kerekasztal-beszélgetésre került sor intézetünkben. Vladyslav Rashkovan, az odesszai egyetem oktatója, jelenleg a VKI vendégkutatója *Ukraine before and after the Presidential Election – the Economic and Political Choice* címen tartott felvezető előadást, melyet a résztvevők kérdései követték. Ukrajna számára a választások október 31-i, majd a három héttel későbbi második fordulójára valóban sorsdöntő jelentőségű. Nemcsak az ország elnökének kiléte dől el ugyanis, hanem a kibővült Európai Unió és Oroszország között fekvő geopolitikailag kulcsfontosságú ország jövőbeli politikai orientációjának kérdése is. Ukrajna az elmúlt években úgynevezett multivektoros külpolitikát folytatott, azaz egyszerre próbált közeledni az Európai Unióhoz – sőt végső célként uniós tagsági ambíciókat táplálni –, jóban lenni a hatalmas szomszéd Oroszországgal, valamint a szintén „stratégiai partner” Amerikai Egyesült Államokkal is. A mostani választások egyúttal ennek a politikának a végét is jelenthetik, mert a jelenlegi elnök által támogatott jelölt, Viktor Janukovics győzelme esetén a korábbinál sokkal egyértelműbb oroszbarát politika valószínűsíthető. Az Európai Unióhoz való komolyabb közeledés csak a Nyugat által is kedvelt korábbi jegybankelnök és kormányfő, a jelenlegi ellenzék vezető személyisége, Viktor Juscenko győzelme esetén képzelhető el. A választások kimenetele Magyarország számára sem közömbös.

November 4–5-én nagyszabású nemzetközi szakmai konferenciát szervezett intézetünk és a Konrad Adenauer Alapítvány *A transzformációtól az integrációig. A kelet-közép-európai EU-tagállamok gazdaságpolitikai fejlődése* címmel, amelyen lengyel, cseh, szlovák, szlovén, magyar, német, illetve baltikumi előadók vettek részt. A rendezvény fő célja az volt, hogy megvitassák az immár közös Európa jövőképét, kilátásait. Az előadások az alábbi három témakörben hangzottak el: a kelet-közép-európai országok átalakulási folyamata a rendszerváltás után és jelenlegi helyzetük; jogi, intézményi és gazdasági kihívások az új EU-tagok előtt; a demokrácia képe és a gazdasági alkotmány az európai alkotmány tükrében.

Nemrégiben jelent meg Bassa Zoltán – Buzás Sándor – Ludvig Zsuzsa – Majoros Pál – Székely-Doby András – Szigetvári Tamás *Világgazdasági régiók* (Perfekt Kiadó, 2004) kötete. (Recenzió a következő számban.)

ÚJDONSÁGAINK

Kihívások

- No.175 Somain Miklós: Nemzeti agrártámogatás az Európai Unióban és a magyar agrárcsatlakozás
- No.176 Artner Annamária: A magyar kutatóhelyek és a külföldi tulajdonú cégek közötti együttműködés jellemzői a műszaki fejlődés szempontjából
- No.177 Szalavetz Andrea: A gazdasági versenyképesség erősítése
- No.178 Inotai András – Szemlér Tamás: Érdekek és együttműködési lehetőségek. A 2004-ben csatlakozó közép- és kelet-európai országok és az EU 2007 és 2013 közötti közös költségvetése

Műhelytanulmányok

- No.59. Szalavetz Andrea: Gazdasági szerkezet és versenyképesség Magyarországon
- No.60. Weiner Csaba: Oroszország gazdasága a XXI. század elején. Függőség
- No.61 Rácz Margit: Az egységes belső piac fejlődésének sajátosságai és kihívásai 2004 tavaszán – néhány magyar következtetéssel
- No.62 Farkas Péter: Az ENSZ segélyezési tevékenysége, különös tekintettel a környezetvédelemre
- No.63 Szanyi Miklós: Külföldi tőke és ágazati versenyképesség

---

Amennyiben felkeltettük érdeklődését kiadványaink iránt, forduljon intézetünk munkatársához:

Varga Istvánné

telefon: 224-6707, fax: 224-6766

e-mail: vgyorgyi@vki.hu

illetve publikációink megtalálhatók, letölthetők a

www.vki.hu weboldalon
